

מלאכה שאינה צריכה לגופה

נושא זה רחב מאוד והוא פותח את לימודנו בסוגיות מלאכת מחשבת. תחילה לימדו את הסוגיות השונות. לאחר לימוד כל סוגיה שימו לב לשיטת רש"י בסוגיה. באות יא ואילך מובאות שיטות יתר הראשונים.

בע"ה שיעור פתיחה
 לנושא יתקיים ביום
 שני, בשעה 12:00.
 שבוע טוב ומוצלח
 בע"ה, יוסף צבי רימון

- א. שבת קה: משנה עד שבת קו. משנה.
- ב. שבת עג: "אמר ר' אבא החופר... האי מקלקל הוא".
- ג. שבת צג: משנה וגמרא שם צד. "אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן... ספר תורה להגיה ולקרות בו".
- ד. שבת כט: משנה וגמרא שם ^{טז}א. "כחס על הנר כו'. ר' יוסי כמאן" עד המשנה.
- ה. שבת קז. משנה, וגמרא שם "הצדן לצורך חייב וכו'... שאינה צריכה לגופה פטור עליה" (7 שורות מלמטה).
- ו. שבת קכא: "ועל עקרב שלא תישך" עד "שלימתנהו לכולהו".
- ז. שבת יא: "תני חדא לא יצא הזב בכיסו... חייב חטאת", ושם יב. "אלא אביי ורבא דאמרי תרוייהו ל"ק, הא ר' יהודה והא ר' שמעון".
- ח. שבת מב: "והאמר שמואל מכבין גחלת... מד' אמות".
- ט. שבת צד: משנה, וגמרא שורה אחת עד "בכלי חייב". תחילת תוס' שם ד"ה אבל בכלי.
- י. שבת צ. משנה; תוס' צד. ד"ה את המת במטה חייב.
- יא. שיטות הראשונים: רש"י בסוגיות הנ"ל, ובחגיגה י. – שא"צ לגופה (והגמרא שם "הלכות שבת מכתב כתיבן... מלאכת מחשבת אסרה תורה"); תוס' שבת צד. ד"ה רבי שמעון פוטר; תוס' שבת עה. ד"ה טפי; רמב"ן שבת צד: "פי' מלאכה... ולכך כתבתיה" [בעל המאור לז: באלפס]; רבנו נסים גאון בסוגיה בחגיגה י.
- יב. רמב"ם, שבת פ"א ה"ז; נו"כ שם; רמב"ם ומגיד משנה שבת פ"י ה"ז (חידושי ר' חיים שם); רמב"ם ומגיד משנה שם פ"ב ה"ב.
- יג. שו"ע (ומ"ב) שט"ז, ח; ש"מ, א; בה"ל שם ד"ה וחייב; של"ד, כז; רע"ח, א; בה"ל שם; ט"ז ומג"א שם (רע"ח, א).
- יד. היחס בין מלאכה שאינה צריכה לגופה ובין מקלקל: שבת קה; רש"י שם; תוס' שם; בעל המאור שם לז: באלפס; רמב"ן שם; רמב"ם פ"ח ה"ז; שו"ע, שכ"ח, ג, ובה"ל שם.

חגיגה י.

הלכות שבת – מיכתב כתיבין! – לא צריכא, לכדרבי אבא. דאמר רבי אבא: החופר גומא בשבת ואין צריך אלא לעפרה – פטור עליה. – כמאן, כרבי שמעון, דאמר: מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה. – אפילו תימא לרבי יהודה, התם – מתקן, הכא – מקלקל הוא. מאי כהררין התלווין בשערה? מלאכת מחשבת אסרה תורה, ומלאכת מחשבת לא כתיבא.

רש"י מסכת חגיגה דף י עמוד א

שאינה צריכה לגופה – כגון זה שאינו צריך לזנין זה, ורבי שמעון אמר מילתיה גבי מוליא את המת צמטה לקוברו בשבת (שבת לג, ב) וקאמר רבי שמעון: פטור על הולאה זו, שזכרנו לא היתה נאה אליו, ולא היה צריך לה.

רמב"ן בשבת צד:

פי' מלאכה שאינה צריכה לגופה כגון מוציא את המת אפי' לקברו, שאין לו הנאה בהוצאתו ולא בקבורתו אבל ההנאה היא הטומאה שהוא מונע ממנו, וכן צידת נחש כדי שלא ישכנו נקראת מלאכה שאינה צריכה לגופה שאינה אלא מניעת היזק ואין ההנאה והצורך בגופה של מלאכה, וכן כבוי הפתילה והגחלים לעולם מלאכה שאינה צריכה לגופה חוץ מפתילה שלא הובהבה שהוא צריך להדליקה ולכבותה והכיבוי הוא התיקון בעצמו, וכן במכבה את הגחלים לפחמין. אבל התופר ביריעה שנפל בה דרנא (ע"ה א') אע"פ שברצונו לא היתה נופלת שם דרנא ולא יבוא לעולם לידי אותה מלאכה, כיון שנפלה שם מכל מקום צריך הוא לגופה של תפירה ונהנה בה, וכאן טעו אנשים ולכך כתבתיה:

רב נסים גאון, שבת יב. (ד"ה לא קשיא):

"אבל עיקר דבריו של ר' שמעון במשנה (צג:...) דתנן 'וכן כזית מן המת...ור' שמעון פוטר', ובגמ' אמרינן 'פוטר היה ר' שמעון אף במוציא את המת לקוברו', וזאת ההוצאה מלאכה שאינה צריכה לגופה היא, לפי שזה הוציא כלים מרשות לרשות לא לצורך נפשו הוציא ... שאם חס וחלילה יהיה זה המת סרוח ואין יכול לעמוד עמה מפני הריח הרע – אז ר' שמעון מודה שאם הוציאה חייב חטאת, מפני שהיא באותה שעה נעשית מלאכה הצריכה לגופה".